List 9. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 4. marca 1863.

Gospodarske stvari.

Gospodarska novica.

Razstava v Carigradu in v Hamburgu.

Razstava kmetijskih pridelkov in obrtnijskih izdelkov se je — menda prvikrat kar je profet Mahomed zapustil ta svet — začela 20. sveč. t. l. v Carigradu (Constantinopel), glavnem turškem mestu, in bo trpela tri mesce. Ta razstava je namenjena le turškemu blagu; samo mašine in orodje kmetijske in obrtnijske so pripuščene tudi iz druzih dežel. — Turški vladi ni dosti mar za to, da bi prišlo tuje robe v razstavo carigradsko; zakaj, kakor sl. c. kr. ministerstvo kupčijstva 23. dné p. m. kmetijski družbi kranjski piše, turška vlada avstrijanski vladi o tej razstavi ne besedice zinila ni, zato se c. k. ministerstvo tudi ne vtikuje dalje v turško razstavo, kakor da pové to, kar je zvedilo.

Druga bolj važna razstava, ki jo c. k. ministerstvo naznanja kmetijski družbi, da bi jo razglasila po deželi, pa je razstava v Hamburgu, ki bode od 14. do 20. julija (malega srpana) letošnjega leta „na polji sv. duha.“ Razstava ta bo obsegala kmetijske pridelke, živino (konje, govedo, ovce, svinje, perutnino), kmetijsko orodje itd. Pri tej razstavi se bo za izvrstno blago razdelilo čez 23.000 tolarjev in še zraven tega veliko svetinj. Kdor hoče kaj več o tej razstavi zvediti, naj se obrne v pisarnico kmetijske družbe svoje dežele, ki mu bo tudi povedala, kako bode z vožnjo. Zadnji čas, da napové, kdor misli v to razstavo kaj poslati, je do 1. maja.

Kako je z govejo kugo na dalje.

Ostrim ukazom vladnim in ubogljivosti naših ljudí je dozdaj obveljalo, da rusovska ali turška goveja kuga ni prestopila meje naše in se ni pritepla na Kranjsko. Ker odjenjuje tudi v vojaški granici in je menda potihnila na ostalem Hrvaškem, smemo upati, da bojo ostri zaukazi vladni zavoljo zaprte meje in prepovedanih sejmov se kmali preklicali, kadar pridejo gotove naznanila, da je kuga v bližnjih deželah popolnoma jenjala. Do tistihmal pa je treba, da potrpimo in vse še zvesto spolnujemo, kar je zapovedano, čeravno je težavno, da po naglici ne pokvarimo naenkrat vsega, kar smo z dolgo potrpežljivostjo dobro ohranili.

Tudi na Štajarskem so tako srečni bili in so kugo kmali zatrli, kjer se je pokazala. C. kr. okrajna gospóska v Kozjem na Štajarskem je 23. svečana preklicala prepoved živinskih sejmov za celi ta okraj, vendar le štajarska živina se smé spet na sejme pripeljati, druga pa za zdaj še ne.

Pri tej priliki omenimo še nekaj. Neki domoljub nam je poslal pisemce, v kterem trdi, da je navadni kolomáz (šmir) na Českem leta 1826 odvrnil kugo, če se je nekoliko tega zdravila med dvema kosoma kruha dalo govedom. Al to je le zmota. Če tù in tam kako živinče ni zbolelo, ki je kolomaz vžilo, ni to še znamenje, da je on pomagal, ker nobene kuge ni na svetu tako hude, da bi vsako živinče moralo zboleti. Lani je na Českem sila veliko goved poginilo za kugo, ki bi ne bile pocepale, ako bi bil šmir na Českem potrjeno zdravilo. Tudi bi bil tiste velike darila z več tisoč cekini, razpisane že od davnej za tako gotovo zdravilo, že davnej v svoj žep vtaknil, kdor bi bil v šmiru znajdel gotovo pomoč. Al nihče jih še ni. Zoper govejo kugo ni še zdravilske pomočí.

Natoroznanske stvari.

Nekaj o luni.

Spisal Ogrinc Viljem.

(Dalje.)

II. Velikost, daljava, obhod in pot lune.

§. 9. Da luna teka okrog zemlje, in z zemljo vred okoli solnca, je zdaj že vsakemu znano. — Gledé časa, v kterem luna dopolni en obhod, razločimo več dôb.

Prvič omenimo čas, v kterem luna prihaja k tisti zvezdi (lat. sidus), pri kteri je stala (za videz) pred nekimi dnevi; to je pravi ali siderični obhod in znaša 27 d(ni), 7 u(r), 43 m(inut), $11\frac{1}{2}$ s(ekund).

§. 10. Čas, v kterem vidimo ravno polno luno, do tistega, v kterem bo zopet polna, je sinodični imenovan, in znaša (v sredni velikosti) 29 d., 12 u., 44. m. 3 s. Če bi postavimo 1. prosenca ob 12. uri dopoldne imeli „mlaj“ (kajti tudi od mlaja do prihodnjega preteče toliko časa), imamo ga zopet 30. prosenca 44 m. 3 s. čez polnoč. — Četrti del tega časa, to je, le malo več kakor 7 d., 9 u., 11 m., rabi luna od mlaja do „prvega krajca“, od tod do „ščipa ali polne lune“ itd.

§. 11. Lunina „pot“ (Mondbahn) je pa, kakor nam kažejo že zdavni dokazi, eliptična in ne okrogla (kreisrund). Kakor nam kaže računstvo, elipsa nima prave sredine (centrum), toraj tudi zemlja ne more biti v sredi lunine poti, temveč je potem takem luni zdaj bliže, zdaj bolj oddaljena. — Kadar je luna najdalje od zemlje (v apogeji), je 54.644 milj, kadar najbližje (v perigeji), 48.961 milj daleč; njena srednja daljava od zemlje je tedaj 51.802 milj (po najnovejših preiskavah v Greenwich-u (grimič-u) blizo London-a na Angležkem moramo pomanjšati zadnjo številko za 40 milj, tako da znaša le 51.762 milj.) Hlapon na železnici bi pretekel v navadni hitrosti (5 milj v eni uri) srednjo daljavo lune od zemlje v 1 letu, 2 mescih in skor 7 dneh.

Dolgost lunine poti obsega 325.500 milj. V enem dnevu preteče toraj luna pri srednji hitrosti (v srednji daljavi namreč) 10.900 milj, v 1 minuti $8^1/_4$ milj (t. j. v premeru z navadno hitrostjo hlapona je lunina hitrost skoraj desetkrat veča). Celo lunino pot pa bi pretekel hlapon v 7 letih 5 mescih $7^1/_2$ dneh. — Zemlja teka sploh 30krat hitreje v svoji poti okrog solnca, kot luna v svojem okrogu zemlje.

§. 12. Luna ima v premerniku (Durchmesser) 468 milj (po poprej omenjenih preiskavah v Greenwich-u le $467^1/_2$ milj); poveršina (Oberfläche) obsega 688.635 □ milj, toraj tako velika kot cela Amerika, otokov ne orajtanih.

Toda luna ni popolnoma krogla, ampak na tisti strani, ki leží proti zemlji, je malo nategnjena, tako, da je podobna bolj okroglemu jajcu, toraj tudi ni vsak njeni premernik enako dolg. Kakor je gospod Gussev najdel zadnjič iz fotografij, ktere je napravil prav natanko Warren de la Rue, znaša ta nateza 16 milj in 1600 sežnjev (vendar to zvezdoznanci vedó že več kot 50 let).

§. 13. Kakor zemlja, se suče tudi luna okrog sebe (svoje osi), pa tako, da se v tistem času, v kterem enkrat dopolni obhod okrog zemlje, se zasuče tudi le enkrat okoli svoje osi. To je pač skoraj neverjetno, ker vidimo zmiraj ravno tisto stran lune, pa, kakor bomo vidili, je lahko razumljivo. — Misli si v ta način drevo, vstopi se od njega v neki daljavi in pojdi okoli njega, vendar zmiraj tako, da gledaš na drevo. Če prideš na kraj, kteri je prvemu ravno nasproten, in da si zdaj nasproti gledaš, in kadar prideš na kraj, od kterega si odšel prvič, si se enkrat zavrtil. — Ravno tako moreš tudi umeti, kako se suče luna okoli svoje osi in okrog zemlje le enkrat v enem in istem času, in ravno tega del vidimo zmiraj taisto stran lune.

§. 14. Goščina (Dichte) lune je skoraj na pol manjša od vode, to je, ona skoraj doseže goščavost lešnjaka (ona bi plavala v naši vodi, kakor lešnjakov les). Teža na luni je 6krat manjša od une na zemlji; po takem pade kamen v 1 sekundi $2^1/_2$ čevlja daleč; in naš cent bi tam tehtal le 15 libr, to je, s tisto močjo, s ktero na zemlji vzdignemo 16 liber, bi na luni zamogli vzdigniti celó 1 cent.

Po ti razmeri teže je zgorej sploh vse ložej premikati; in 60 čevljev visoko skočiti ni bolj nevarno, kot pri nas 10 čevljev visoko. Če vržeš kamen v kviško, letel ti bo 6krat visočeje, kakor na zemlji. Visoki hribi bi se nam zdeli nizki, ker bi jih prav lahkomožno prehodili v oziru k zemeljskim.

Svit lune je rumen, ki si ga izposoja od solnca, to nam kaže že sam pogled na lunine premene (Mondphasen). (Dal. prih.)

Nove postave.

O novi štempeljski postavi.

Da bi si državna kasa pridobila nekoliko dohodkov, se je v poslednjem državnem zboru tudi povikšala v nekterih rečéh štempeljska tarifa. Ta nova postava, ki je prišla 13. decembra lanskega leta na dan, je pa tako nejasna v mnogih oddelkih, da si celó zvedeni možje ž njo glave ubijajo. K sreči ima veljati le do vseh Svetih letošnjega leta, ker je tudi sama po sebi taka, da se državni zbor, ki jo je izdelal, ne more ponašati ž njo. Da se tedaj s to novo postavo soznanijo tudi tisti, ki nimajo prilike, da bi prebirali celo postavo, podajamo tukaj častitim svojim bravcom kratek izpisek iz nje za vsakdanjo potrebo.

Štempeljske pristojbine (Gebühren) ali tarife so:

1. Nepremenljive ali stanovitne (fix), to je, brez pogleda na vrednost, in

2. take, ki se ravnajo po vrednosti. Te so pa spet dvojne vrste:

ene namreč, ki se odmerjajo poleg vrednosti po lestvicah (skalah), kterih imamo sedaj tri,

druge pa po odstotkih (percentih).

Nepremenljive ali stanovitne so sedaj zvišane tako-le:

namesti	1	in 2	krajc.	starega	dnarja	plačuje se	5	krajc.	nov. dnarja
„		3	„	„	„	„	10	„	„ „
„		6	„	„	„	„	15	„	„ „
„		15	„	„	„	„	50	„	„ „
„		30	„	„	„	„	1 gold.	„	„

Najnavadniše reči, ki imajo stanovitni štempelj, so:

Bilance ali bilancirane konte kupcov, obrtnikov med seboj, ki izkazujejo njih medsebne dolge in tirjave, od vsake pôle 50 krajc.

Konte, note, izkazi, vpisne knjige ali bukve itd., ki jih izdajejo kupci in obrtniki od rečí, s kterimi kupčujejo ali obrtujejo, brez razločka, ali so saldirane (plačane) ali ne, zunaj bilanciranih kont, od vsake pôle 5 krajc.

Vožni listi (prejemni in prevzemni listi) od blaga in njih duplikati od vsacega 5 krajc.

Trgovske in obrtnijske bukve ali knjige, in to:

prvič: glavne bukve in bukve: konto-kurrent, in saldo-konto trgovcov, fabrikantov in obrtnikov od vsake pôle 25 kr.;

drugič: vse druge bukve, ki se pišejo od kupčije in obrtnije, od obrtnijske započetbe, od mešetarije zlasti kupčijskih mešetarjev (sensalov) zunaj pisemskih prepisnikov, od vsake pôle 5 kr.

Opomba. Pristojbina (štempeljska tarifa) od trgovskih in obrtnijskih bukev se odmerja tako, da se pristojbina, ki je ustanovljena za eno pôlo, jemlje tolikokrat, kolikorkrat ima površje vseh listov skupaj v sebi enotno mero (Einheitsmass), ki iznaša za bukve pod a) 726 □ palcov (colov); za bukve pod b) pa 380 □ palcov. Postavimo, če imajo bukve prve vrste 94 pôl, vsaka po 816 □ palcov, tako je štempelj 26 gld. 50 kr.; zakaj $\frac{816 \times 94}{726} = 106$; $106 \times 25 = 26$ gld. 50 kr.

Spričevala in to:

prvič, kadar jih izdajo cesarske gospóske, od prve pôle 1 gold.;

drugič, kadar jih izdajo druge gospóske ali privatni ljudje, od vsake pôle 50 kr.;

tretjič, za pôsle, obrtnijske pomagače (ksele) in učence, dninarje in sploh za ljudí, kterih zaslužek ne presega navadne dnine, od vsake pôle 15 kr.;

četrtič, od šol in viših naukov (študij), potem od obiskovanja šol od vsake pôle 15 kr.

Krstni (rojstni), poročni, mrtvaški in oklicni listi 50 kr.

Zavezni listi (Verpflichtschein) trgovcov zastran plače v dnarjih ali zastran toliko in toliko namestljivih rečí ali dnarjoveljavnih papirjev,

prvič, če se ima kaj v dnarjih dati — kakor menjice (Wechsel);

drugič, če ne gré za dnarje, in če bi od vrednosti po lestvici II. ne bila manjša pristojbina, od vsake pôle 50 kr.

Nakazi na zavode, kterim štatuti dopuščajo prejemati dnar na tuji račun, od vsacega 10 kr.

Opomba. Če bi kdo izdal pismo (Urkunde) v podobi lista (Briefform), ima opraviti pristojbino (vzeti, štempelj), ki gré od dotičnega pisma.

Vloge ali prosilnice (prošnje) privatnih ljudí, ki se podajajo na cesarja, na državni zbor, na deželne,

okrožne, okrajne in občinske namestovavstva, ali pri gospóskah, uredih in očitnih zavodih, ki so od njih za reči celega cesarstva, dežel, okrogov, okrajev ali občin postavljeni; ali pri uredovnih osebah, ktere jih namestujejo, sploh od vsake pôle 50 kr. (Dal. pr.)

Slovstvene stvari.

O slovenskem naglasku ali akcentu.

Spisal Podgorski.

(Dalje.)

Ker se mi to premikanje naglaska v našem jeziku posebno važno zdi, naj malo obširneje razložim, kedaj se premiče in kako.

1. V besedah od več slogov:

a) ostri dolgi: korén, jesén, govór, večér, deléž, ali pa: kȍren, jȅsen, gȍvor, vȅčer, dȅlež;

b) ostri kratki: bogȁt, tecȉ, dajtȅ, motȉka, vodȁ, korenjȅ, ali: bȍgat, tècі, dâjte, mȍtika, vȍda, korènje;

c) mehki dolgi: vodê (rodilnik), gredô, ali: vȍde, grêdo;

d) mehki kratki: zelȅn, globȍk (nam. zelèn, globȍk), ali: zèlen, glȍbok (glej II. opomba 2.).

2. Kadar stopi pred ime ali prilog kaki predlog; naj se ž njim zveže v eno besedo, ali ne:

a) ostri dolgi: na móst, do mráka, za káj, naláščˇ, ográd, prodáj, spomládi, prigóda, poréber, ali: nȁ mȍst, dȍ mrȁka, zȁkaj, nȁlašč, ȍgrad, prȍdaj, spȍmladi, prȉgoda, pȍreber;

b) ostri kratki in poostreni mehki: na tlȁ, za zlȍ, poslȁl, odprȅm, prevȅč, navȁda, zahȍd, ali: nâ tla, zà zlo, pȍslal, ȍdprem, prȅveč, nâvada, zâhod.

Tako je tudi postalo: prêlaz, sôsed, sôršica, sôdoljna (nam. sôdolina), pôdfara itd.

Predlogom enako lastnost ima tudi zanikavnica ne. Na pr.: nemóč, nemár, ne dâm, ne bóm (nam. bȍdem), ali nȅmoč, nȅmar, nȅ dam, nȅ bom.

Tako tudi: nêčem, nôčem, nê-te (nam. ne hotê).

3. Kadar se sostavite dve besedi, zunaj predlogov. V tem primerljeji stopi naglasek ali na prednjo besedo kakor mehki, ali na zadnjo kakor ostri kratki. Na pr.: Bêlgrad, samȍstrel, samȍtež, Vȅrhpolje, Mokrônog, samȍdrug, samȍtret, senȍkoša, ali: samodrȕg, senokȍša, golorȍk, razoglȁv.

4. Tudi v celih stavkih se združite večkrat dve besedi v eno, in naglasek se ravná po istem pravilu, kakor v poprejšnem primerljeji.

Na priliko: àli, jèli, kâj-li (kâli), kedâj-li (kedâli), kokôli; šè-bom, pà-bi, tistà-vȁs, tà-dȁn, bì-bil, ko smo lušilè-bob; pa tudi: alȉ, jelȉ, pa-bȉ, ko smo lušile-bȍb. Tako tudi: dobro-jȕtro, dober-vȅčer; ali po srbski: dobrò-jutro, dobàr-večer.

V tem primerljeji tudi vsaka beseda lahko svoj posebni naglasek zadrži: pȁ-bȉ; tȉsta vás; dȍbro jȕtro itd.

Opomba. V primerljejih pod 3. in 4. povedanih, izgubite prav za prav obe besedi svoj prvotni naglasek, in dobite potem čisto novi, ki je ali na prednji besedi mehki; ali na zadnji ostri kratki. Tako postane iz: Vérh in pȍlje = Vȅrhpolje; iz sám in drúg = samȍdrug ali samodrȕg; iz kedáj in lȉ = kedâ-li; iz gȍl in rôka = golorȍk. (Dal. prih.)

Oče naš v vseh slovanskih jezicih. *)

Staroslovenski.

Otče našь, iže jesi na nebesech, da svjatitьsja imja tvoje, da pridetь carstvije tvoje, da bûdetь volja tvoja, jako na nebesi i na zemli; chlěbъ našь nasûščьnyj daždь namъ dьnьsь, i ostavi namъ dlъgy našja, jako i my ostavljajemъ dlъžьnikomъ našimъ i ne vъvedi nasъ vъ napastь, nъ izbavi ny otъ neprijazni. Aminь.

Ruski.

Otče naš, suščij na něbesach, da svjatitsja imja tvoje, da priidět carstvije tvoje, da budět volja tvoja i na zemlě, kak na něbě, chlěb naš nasuščnyj daj nam na sej děň; i prosti nam dolgi naši, kak že i my proščajem dolžnikam našim, i ně vvedi nas vo iskušenije, no izbavi nas ot lukavago. Amin.

Ukrajinski.

Otče naš, kotrij jesi na nebi, nechaj svjatitcja imja tvoje; nechaj prijde carstvo tvoje; naj bude volja tvoja, jak na nebi, tak i na zemli. Chlib naš potribnyj daj nam sehodni, i odpusti nam naši vini, jak i mi odpuskajem vinovnikam našim, i ne vvedi nas u pokusu, no zbav nas vid lukavoho. Amin.

Bulgarski.

Otče naš, kojto si na nebesa-ta, da sja svjati ime-to tvoje, da prijde carstvo-to tvoje, da bûde volja-ta tvoja, kakvo-to na nebo-to taka i na zemla-ta; chlěba-t naš katadnevnyjat daj ni go dnes, i prosti ni dolgove-te naši, kakovo-to i nije gi proščavame na naši-te dûžnici; i ne vovedi ny v napast, no izbavi ny ot lukavyja. Amin.

Srbski.

Otče naš, koji si na nebesima, da se sveti ime tvoje, da dojde carstvo tvoje, da bude volja tvoja i na zemli kao na nebu; chlěb naš potrebnyj daj nam danas, i oprosti nam dugove naše, kao i my ščo opraščamo dužnicima svojim; i ne navedi nas u napast, no izbavi nas oda zla. Amin.

Hrvatsko-dalmatinski.

Otac naš, koji si na nebesih, sveti se ime tvoje, pridi kralěvstvo tvoje, budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemli; kruha našega vsakdašněga daj nam danas, i odpusti nam duge naše, kak i mi odpuščamo dužnikom našim; i neupeljaj nas u skušuvaňe, nego oslobodi nas do zla. Amen.

Česki.

Otče náš, jenž jsi na nebesich; posvěť se jméno tvé; přijď královstvi tvé; buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi; chleb náš vezdejši dej nám dnes, a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštime našim vinikům; a neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého. Amen.

Slovaški (slovenski).

Otče naš, kteryj si na nebesach, posvať sa meno tvé, prijď královstvo tvé, buď vóla tvá jako v nebi, tak i na zemi. Chleb naš vezdajšij daj nam dnes, a odpušč nam naše viny, jako i my odpuščame našim vinikom, a neuvoď nas v pokušenie, ale zbav nas ode zlého. Amen.

Polski.

Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech, swięć się imię twoje; przyjdź królestwo twoje; badź wola twoja jako w niebie tak i na ziemi; chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj; a odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom; i nie wódz nas na pokuszenie, ale nas zbav ode złego. Amen.

Kašebski.

Wójcze nasz, chteri jes v njebjesech; swjęce sę jimję twóje; przindze krolestwo twóje; będze wólo twoja jak w njebje, tak e na zemji; chleba naszeho povszedneho naj nom dzis a vódpusce nom nasze wjine, jak e me wodpuszczome naszim wjinowajcom; njewódze nas na pokuszenje, ale nás zbawji wóde złeho. Amen.

*) Iz „Slovenína", ki smo ga priporočali v 8. listu. Vred.

Gornje-lužički.

Wotze naſch, kiž ſzy w nebeſzach; ſsweczene budž twoje meno; pſchindž k nam twoje kraleſtwo; twoja wola ſzo ſtaň, kaž na nebju, tak tež na ſemi; naſch wſchjedny khljeb daj nam dženſza; a wodaj nam naſche winy, jako my wodawamy naſchim winikam; a newedž naſz do ſpytowanja, ale wumož naſz wot teho ſłeho. Hmeň.

Dolnje-lužički.

Woſchz naſz, kenž ſzü na ňebü; huſzwěſchone buži twojo mě; pſchiži k' nam twojo kralejſtwo; twoja wohla ſze ſtani ako na ňebü, tak teke na ſemi; naſch ſchedni kleb daj nam žinſza; a wodaj nam naſche wiňi, ako mü wodawamü naſchim wiňikam; a ňewöhži naſz do ſpütowaňa ale humož nas wot togo ſlego. Amen.

Slovenski.

Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bode tvoje ime; pridi k nam tvoje kraljestvo, izidi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji; daj nam danes naš vsakdanji kruh, in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo našim dolžnikom, in ne vpeljaj nas v skušnjavo, temuč nas reši od vsega zlega. Amen.

Lepoznansko polje.

Spomini.

IV.

„Mladost! po eni svoji zarji
Srce zdihvalo bo mi, — Bog Te obvari!“

Najljubši, najprijetniši čas mi je pozna jesen. Najbolj se ujema z mojim čutjem; nekaka mirna žalost ali žalosten mir se mi vleže na dušo. Pa grém. — Najraje okoli poldne, kadar so ljudje pri južini, in je tam zunaj bolj tiho in samotno, in so solnčni žarki topleji, — tadaj grem najraje. Pa se vsedem na omekelj pod njivo ali na razbor pod skalo, kjer še javor in brst, jesen in lesnjača še nekaj rumenega perja gleštajo, in kamor ogrevajoči žarki najtopleje prigrevajo. — In tam obsedím in zamišljen zrém — in list za listom pada z drevja, — tiho, počasno plava na tla, komaj da zašumí. In veter ga drví naprej, dokler ga kje kaka miška ne potegne za posteljco v svojo luknjico, ali ga ovca na késni, pikri paši ne sné, — ali — ne segnije za plotom. — Podoba življenja! — Strnadka iz gole hruške še poje svoj: „čiči dolj“, „čiči dolj“ — lej lej! saj trudno si tiii“; — čez ajdišče letí, se v krogu zibaje, tropa cizekov, veselo žvrgolaje, saj je Oče nebeški dal hrane dovelj; mušice in komarji se še živahni sučejo v topli sapi, menda njih zadnji ples, v travi pa, ki je še enmalo rôsna, skuša kak zakasnjen kobilčar svoje otrpnjene noge, in „murček“, kakor pravijo pri meni domá črnemu grílu, se kaj obavten in gmajten ogreva na pragu svojega hrama.

In vse tako tiho, tako neizrekljivo mirno v ti samoti, — misli — beguni pa uidejo, pebegnejo in letijo daleč, daleč čez Dravo in Savino doli za Posavje, in duša za njim, in tam se spustijo na solnčni griček pod vinogradom proti Drniku, ali za brajdo pod vrtom, in — spominom se odpre vesele, rajske mladosti čarobni hram.

In najprej me sreča Tvoja posvečena podoba, mila, sladka mati moja! Nisem bil vselej pri Tebi, kadar bi bil mogel, in me je želelo nježno Tvoje srce in iskalo Tvoje skrbno okó, — in menda je več žalosti jokalo nad Tvojim sinom, kot pa veselja. — In hitím rajnemu očetu naproti, ki so ob nedeljah prihajali domú in peš čez klanec poleg voza hodé, kjer sem jim vselej naproti pritekal, — in me objamejo in stisnejo k sebi in posadijo na voz, in kdo je bil srečneji ko majhno dete s poltretjim letom, ko je smelo tudi za vajate držati in komandirati „hi“ — in konj ga je ubogal. — Mati so naju že na pragu pričakali — — — oh spomini! spomini!! kako se me vendar osujete! — Kakor presladka mana mi padate z otroških nebes, pa se mi spremenite v pregrenke kaplje težkih, britkih solz!

Ah! kako je vendar neizrekljivo lepo in prijazno na našem griču! Tik pod hišo na vrtu je bilo préj figovega grmovja kaj, dozoréle so včasi po trikrat na leto, pa mati so ga dali vsega izkopati, kjer je strašno veliko kač se po njem plazilo, in mi otroci se vé da, tudi. Namesto fig se pa zelena brajda spenja do strehe in zlato-rujavi muškat in tamno-siva kavčna svoj sočni sad nastavljata ôsam in sršenom v vabilo. V spodnjem kotu je stalo sila staro mandeljnovo drevo s svojim krasnim cvetjem in redkim sadjem, okoli in okoli pa tiste zlo rudeče in dišeče gartrože in cvibaste vijolice, ki so še na pozno jesen do snega cvetele pa še ravno tako dišale kakor v marcu ali aprilu. Pod gričem pa, kake pol ure od doma, se vije tiho in mirno, ponosno in počasno skoz široko, plodno ravnino stara mati Sava kakor sreberni široki pas. — Kako sem ploskal veselja o zimskih nedeljskih jutrih, kadar smo se v cerkev napravljali in gledal skoz okno dolge, dolge rajde mrgolečih lučic, ko so si Krčopoljci svetili k svitancam do Leskovca. In jesenske noči!! Kako glasne in žive včasi — in zopet tako tihe in mirne. Spodej jih je kožuhalo kakih štirdeset ali še več, prepevaje svoje domače, národne, ali si pripovedaje stare istorije, škaf vina je dremovca branil. V préši so se pa moški sukali, tlačili na podu ali vlagali v prešo, in vlivali sladek mošt po žlebah v sode v kleti. Včasi, kadar je bila svitla noč in se je delo vse vkup nagnetilo, so ženske tudi ajdo ponoči žele; — oh, doli pridi v tiste kraje, al hočeš zvediti in občutiti slovenske pesmi, premili, nepopisljivi glas. — Ob sabotnih in nedeljskih večerih pa, — ah kako tiho in mirno je vse. Ni glasa v celi okrajni, samo čurkov*) nebrojni kor natezuje v tisočih in stotisočih glasih svoje melanholične viže in od daleč zašumíjo včasi, kakor plahi duhovi, počasni valovi Save, in na njih se zibljejo migljaje bledi mesečni žarki. — Oj duša! kake sanje si mi ti sanjala tedaj v takih sladkih, samotnih, zamišljenih nočéh! Kam ste mi prišle sanje? Razbite šibre strmí pred seboj žalostno okó! — Razbila sta jih hruš življenja in njegov vihár ob skali strastí! —

(Dalje prihodnjič.)

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

V zboru 24. svečana je bilo najvažniše to, da je dr. Tomanov predlog zavolj prevelicih kranjski

*) Čurk pravijo pri meni domá vengerlnu. Naj opomnim tù, kako je morala še ta prenježna, ljuba živalica pomagati pačiti naše slovenske krajne imena v nemških ustah. Blizo Sevence je dolina ali soseska, ki se ji pravi „Čurkov dol“. To so Nemci prekrstili v „Schurkenthal“, in nek znan nemšk povestnik si je dal to nemško spako posloveniti v „hudi dol“. Kaj bi uboga živalica rekla, ako bi vedila, kako njeno borno ime mora pomoči črniti tiste, ki ji obdelajo njeno ljubo panjovje. — Na Koroškem sem čurka le na enem samem kraji našel — na Suhi za Dravo. Da pa je ravno v junski dolini tudi vinogradov, se vendar nikjer ne čuje. Obiskal sem Suškega prijatla. Bil je jesensk večer. Sprehajamo se po hiši, kar prijatel stopi k oknu, ga odpre in mi reče: „Dobro poslušaj, pa boš čul, kar na Koroškem nikjer čul ne boš.“ In nategnem uho, in od daleč iz grmovnate gmajne, kjer je kdaj vinograd bil, so se čuli glasovi kakih troje ali čvetero čurkov, pa tako neizrekljivo otožno, tako bolehno tenko-trepeči, tako premilo jokajoči, tožujoči, kakor da bi drobčna živalica tudi občutila tisto bolezen, tisti prebritki bol, ki je tisti trenutek prešinil kakor žereč nož moje srcé in mi gnal krvavo solzo v kalno oko, ki je mutno strmelo v tiho noč: „hrepenenje po domovini!“ Pis.

deželi naloženih davkov (kterega so prinesle „Novice“ v 8. listu) prišel v razpravo. Dr. Toman je odkritosrčno odkrival vse te rane, ki tarejo deželo našo, in s tem predlogom pokazal, da je grda laž, ki jo sovražniki národnih pravic hudobno trobijo po svetu, da možje, ki se poganjajo za narodne pravice, nimajo druzega kakor le edino „špraho“ za svoj zvonec. Celi ta dr. Tomanov govor bomo podali svojim bravcom po prevodu „Naprej-a“; danes začnemo ž njim. Podpiral ga je gospod Anton grof Auersperg in pa še posebno gosp. Mullej, ki je še dostavil to, „da naj se kranjski deželi odbije četrtina davkov zemljišnih, dokler ni kataster čisto pregledan.“ Zbor je enoglasno potrdil, naj se dr. Toman-ov predlog izroči dnarstvenemu odseku. — V tej seji je bilo naznanjeno, da je odsek za pretehtovanje prošinj izvolil g. Rudeža za prvomestnika, g. Dežmana pa za zapisnikarja, — odsek dnarni pa za prvomestnika gosp. grofa Antona Auersperga, za zapisnikarja pa žl. gosp. Langerja. V odsék za prevdarek novih zemljišnih bukev so bili izvoljeni gospodje: Brolich, žlahni dr. Wurzbach, Mullej, žl. Strahl, Kromer, Kozler in dr. Skedl. Gosp. predsednik je naznanil, da gosp. Vilhar, ki ga že tudi več dni ni v zbor, je zmiraj še bolan, kakor dr. Bleiweis.

V seji 27. svečana predlaga g. Derbič nasvèt, naj zbor sklene, da se poprosi vlada za prenaredbo rekrutne postave, po kteri naj se služba vojaška od 8 let zmanjša na 6 in še druge pravične polajšave vpeljejo. Potem sporočuje gosp. Ambrož nasvete deželnega odbora zastran tega, kar naj dežela po postavi od leta 1859 za stanovališča in dotične potrebe c. kr. žandarjev plača. Gosp. Ambrož je bil tudi v deželnem odboru sporočevavec (referent) v tej zadevi in je to reč na prav tánko sitice djal. Bilo je 15 različnih predlogov, ki so trpeli skor celo sejo. Gosp. Dežman je obžaloval, da se v teh predlogih ne nahaja ničesa, kar bi segalo na to, da se to breme kolikor moč odvali deželi; al gosp. Ambrož je rekel, da tudi on zlo želí polajšave in prenaredb; al danes ne gré za te principalne vprašanja, ampak zgolj le za pretres dotičnega računa za leto 1863. Ko g. Dežmanov predlog pade, predlaga gosp. Ambrož posamne stavke, ki so bili po odborovem nasvetu vsi sprejeti razun enega, ki je obveljal po dr. Wurzbachovem. C. k. polk. poveljstvo je zahtevalo, naj dežela plača 12000 gld., deželni zbor je po predlogih Ambroževih dovolil 8956 gold., med kterimi je dosti visoka najemščina za 33 stanovališč žandarskih, ktero bo dežela skusila vprihodnje ponižati.

V seji 2. sušca je prišel na vrsto iz 8. lista „Novic“ znani predlog dr. Tomanov, podpisan od še 20 druzih poslancov, za vpeljanje porotnic. Danes ga v dolgem govoru podpira tako temeljito, tako krepko, da mnogokrat so se mu naznanjali pravo-klici. Ministerstvo je obljubilo — pravi — prašati deželne zbore o zadevi porotnic; ker pa sedaj vemo, da tega ne bo še storilo v sedanjem zboru, je treba, da se oglasijo deželni zbori sami; on dokazuje starodavnost porotnih sodb, ter pravi, da so stareje kot vse ustave, in da je vsaka ustava le ustava na videz, ako nima porotnic, v kterih ljudstvo sodi: ali je kdo kriv ali ne. Dalje kaže na Angležko, Holandsko, veliki del Nemčije in celó na Rusijo, ker so že ali pa se bolj ali manj obširno snujejo porotnice. Ko je vitez Schmerling bil minister pravosodja, jih je vpeljal z gorko besedo; al Bachova zima je kakor slana poparila ta nježni cvet; zdaj se nam spet obeta pomlad; treba je tedaj, da se minister Schmerling glasno opomni svojih besed. Potem našteva dr. Toman važniše ugovore zoper porotnice, pa jih od konca do kraja pobija s prepričavnimi dokazi. Ti ugovori so navadni le-ti: da národ še ni dosti zrel za porotnice: „pravočutje in poštenost“ — pravi dr. Toman — so prvi pogoji porotnic; te pa ima ravno naš narod kakor malokter; „narodne razprtja“ — pravijo drugi — overajo porotnice; al to je zgolj pretveza. Tudi ugovori iz političnega stanja, ugovori zastran stroškov, ki zadevajo porotnike, so prazni; tudi to nič ne veljá, da porotnice včasih napak sodijo, ker to se ravno tako lahko zgodí pri sodnikih, ne da bi se reklo nalašč, ampak zavoljo tega, ker vsak sodnik je človek, ki se zmoti kakor drug človek. Ko še z vneto besedo našteva dobroto porotnic o duševnem, moralnem in ustavnem oziru in pravi, da porotnice so varuške pravice, resnice in svobode, priporoča svoj s glasno pohvalo sprejeti predlog prijaznim rokam deželnega zbora. Sklep je bil, da se predlog izroči odseku, v kterega so bili voljeni: dr. Zupan, dr. Toman, dr. Skedl, Dežman, in ko je žl. g. Strahl prosil za oprostenje iz tega zbora, dr. Bleiweis.

Potem sporočuje žl. g. Strahl deželnega odbora predlog, naj se izbriše dolg z 19.000 gold., ki ga gledišči zalog ima pri stanovskem zalogu; predlog ta prepričavno dokazuje, da je to celó naravno in pravično.

Na to poprime dr. Bleiweis besedo in (v slovenskem jeziku) podpira odborov predlog, pa dostavlja še druge nasvete rekoč: „Jez mislim, da z odborovim predlogom stvar ni pri kraji, in da ne more biti pri kraji, ker gré za velike deželne stroške, in da ni dosti, da gledamo le nazaj, ampak da moramo gledati tudi naprej. Kaj pa nam prihodnjost kaže? Nič veselega, ampak le žalostne reči o tej zadevi. Ne le, da bo gledišče (teater) pogoltnilo tistih 2500 gold. na leto, ki jih daje gledišči zalog, ampak treba bo po skušnjah dolgih let še dodajati iz deželnega dnarja — in čmu? — zato, da se kratkočasijo nekteri Ljubljančanje v gledišču.

Naše gledišče ni tempelj omike in umetnosti, kakor ni nobeno malo gledišče, kjer igrajo le „dii minorum gentium“ in so klasične, omikavne igre le bele vrane, — naše gledišče pa tudi ni národno gledišče, kjer se nikoli ne igrajo národne slovenske igre; če ne igra družba dobrovoljcov (diletantov), kakor so igrali nekdaj Linhart, Franc grof Hohenwart in drugi možaki, ali v poznejeh letih kaka druga domača družba, ni nikoli ne duha ne sluha od iger v domačem jeziku.

Potem takem naše gledišče v svojem bitsvu ni deželna naprava (Landesanstalt) za národ naš, ampak je le zabavna naprava (Vergnügungsort) za malo množico Ljubljančanov samih, in posebno tistih, ki imajo svoje lože v gledišču.

Če pomislim dalje, da nas čakajo veliki stroški za potrebne naprave šol, za bolnišnico, za zidanje nove lastne nornišnice, in za sto druzih rečí, — če pomislim, da nam Tržaščanje žugajo z 20 do 30000 fl. na leto za nezakonske otroke in matere njene, za ktere dosihmal nismo nič plačevali; če pomislim, da je zavoljo stroškov že sl. zbor zavrgel nektere pravične predloge, bomo pač po tem takem tiste dohodke iz reduta in hiš št. 136 in 137 morali porabiti za druge potrebne naprave, in jih tudi smeli, ker predlog odborov sam pravi, da čisto le po naključbi so prišli ti dohodki v gledišči zalog.

Iz vsega tega tedaj vidimo, da smo kot dobri gospodarji dolžni misliti na drugo boljo porabo tega dozdaj za gledišče obračanega dnarja, da si ga prihranimo, in se ne pokopljemo še v druge stroške za gledišče, od kterega ima Trebenčan tako nič, kakor Bohinec nič, Pivčan nič, pa tudi nemški Kočevar nič. — Jez nisem zoper gledišče sploh, al to pravim, da pravica terja, da ga plača in vzdržuje tisti, kdor ga rabi.

In če nazadnje še pogledamo na druge dežele, postavimo, v Gradec, kjer je deželni zbor ravnokar sklenil, da se iz deželnega zaklada ne smé ne vinar za gledišče dati, tedaj mislim, da se moramo znebiti naprave, ki deželi nič ne koristi, ampak ji vsako leto še prizadene velikih stroškov."

Ta predlog sklepa dr. Bleiweis s tem, da sl. zbor k odborovemu nasvetu: naj se zbriše gledišični dolg iz stanovskega zaloga, dodaja še sledeče predloge:

a) dohodki dozdanjega gledišičnega zaloga naj se stekajo v deželni zalog,
b) gledišče ljubljansko neha biti deželna naprava,
c) gledišče naj se mestu, ali če ga mesto noče, naj se
d) prepustí v svobodno last sedanjim posestnikom lož.

Ti predlogi se izročijo dnarstvenemu odseku v prevdarek.

Na to se oglasi gosp. dr. žl. Wurzbach ter pravi, da predlogi dr. Bleiweis-a po opravilnem redu ne morejo veljati za dostavek k predlogu odborovemu, ampak da so samostojni predlogi, ki morejo le sami za-se v pretres priti. Dr. Bleiweis se vmakne po tej razpravi s svojimi predlogi kot dodatnimi in reče, da jih bo zboru predložil kot samostojne; g. Dežman misli, da to, kar je gosp. dr. Wurzbach rekel, ni tako gotovo in hoče predloge dr. Bleiweis-ove za svoje sprejeti; gosp. dr. Toman pravi, da to ne more biti, ker predlogi so lastnina dr. Bleiweis-a in on je že rekel, da si jih pridržuje za samostojne; gosp. žl. Strahl spoznava važnost omenjenih predlogov in pravi, da tudi deželni odbor ni očí zatisnil pred veliko butaro, ki jo deželna denarnica nosi z gledišičem; al pretres tega spada na drugo mesto; dr. Bleiweis ponavlja, da bo predložil omenjene nasvète kot samostojne, in s tem je bila ta razprava pri kraji.

Govor gosp. dr. Toman-a v deželnem zboru 24. februarja o davkovskih zadevah.

Denarna postava 19. decembra, leta 1862 se je razglasila po državnem zakoniku. V 5. členu te postave je pisano: „ker za upravno leto 1863 državi primanjkuje 62 milijonov 502.654 gold., zato se mora po cesarskem ukazu 13. maja 1859 št. 88 v državnem zakoniku — še enkrat tolik nenavaden priklad na davke plačati za upravno leto 1863, in sicer a) pri zemljišnem davku; b) pri davku od hišnih najemščin; c) pri davku po razredu hišnem; d) pri davku za pridobitek; e) pri davku: „contributo arti e commercio" v lombardo-beneškem kraljestvu; f) pri davku od dohodkov.

V seji 19. februarja sem zbornici podal nasvèt: (glej v zadnjih „Novicah" gospod dr. Toman-ov nasvèt). — Če sem se predrznil ta nasvet prinesti, gotovo se to ni zgodilo zato, ker sem v sebi nosil prepričanost, da moram našteti vse podpirajoče vzroke, vse djanske okolnosti le-tega prevažnega nasveta. Zgodilo se je to le, ker ljubim domovino, ktero gotovo vsak izmed gospodov poslancov v svojem srcu nosi tako, kakor jez; to se je zgodilo, ker se letošnje seje že jako bližajo svojemu koncu, in ker tak nasvèt vendar še ni do zdaj prišel od nobene druge pristojniše straní. Ne zdí se mi, kakor bi ta nasvèt bil zadnja prošnja deželnega zbora v tem oziru; hotel sem le to reč izprožiti, ker dobro vem, in tudi za gotovo in trdno se zanašam, da, kar bi utegnilo še manjkati mojemu nasvetu ali njegovim podpirajočim vzrokom, vse to dostavi domoljubje tistih mož, kteri bodo polni znanja izvoljeni v odbor, ki se ustanoví za to reč, ali sploh tisti odbor, ki to dobí na presojevanje, ker v tem jez nimam dovolj izkušnje. Zatoraj menim v današnjem govoru v misel vzeti le samo tisto, kar je najpotrebniše; drugo pa odstavljam vse poročevanju tega nasveta. Podpira me tudi to, kar se je že zgodilo zbog te stvarí. Kolikor poslancov je bilo iz te dežele v državnem zboru, vsi so bili vzdignili glas, naj se davki nikar ne povikšajo. V gosposki zbornici je prečastiti grof Auersperg tako visocim davkom naše dežele prav odkritosrčno zdel tisto ime, kterega je ta reč vredna. Opiram se toraj na vse govore, ki so bili o tem, ker sem preverjen, da so, kakor živa beseda, še dobro v spominu vsacemu poslancu deželnega zbora.

Zdí se mi vendar, da moram sploh še posebno dokazati pravilnost svojega nasveta. Pravilnost je namreč to-le vprašanje: ali sem po deželnem redu narediti smel tak nasvèt ali ne? V deželnem redu govorí §. 19: „deželnem zboru je dana pravica, svete in tudi nasvete dajati o razglašenih splošnih postavah in napravah, posebno kolikor se te postave zadevajo z deželno blagostjo." Denarna postava je tudi postava, kakor vsaka druga, in prav jako ter naravnost se zadeva z našo deželo. Če deželni zbor tedaj sme naravnost delati nasvete, kar se tiče tacih splošnih postav, ktere se zadevajo z blagostjo kake dežele, potlej se ume samo ob sebi, da so mu dovoljene tudi prošnje. Ko sem pa svetoval, naj se posebno slovesno izročí prošnja; ko sem hotel, naj bi jo nesli poslanci na Dunaj: storil sem to za tega del, da bi ti poslanci z živo besedo povedali Njih Veličanstvu, premilostljivemu gospodu in cesarju, kako mu je popolnoma udan ter nepremenljivo zvest deželni zbor, in da v srcu nosi enake misli vsa dežela, če bode tudi stopil deželni zbor prestolu pred stopnice, proseč in zahtevajoč, naj davki več ne ostanejo povikšani. (Živa pohvala.) Zato sem nasvetoval, naj se tako zgodí, da bi to brez primere važno vprašanje podpirale tako pristojne, tako na resnico oprte ustne besede, da naposled vendar težavam naše dežele nastopi zlajšek po vladarjevi milosti, po razumnosti našega ministerstva in postavodajstva. (Živa pohvala.) Al ne privoljuje nam sama pravilnost, da to smemo nasvetovati, ampak tudi materijalnih vzrokov je toliko, da sem se le boječ lotil dela, kar se tiče le-tega gradiva, ki se je nabralo v minulosti. Komaj bodem le mimo gredé mogel opomniti, kar bi trebalo, da opómnim, ako hočem z vzroki podpreti svoje besede. Bog ne zadeni, da bi imenoval samo dozdevne vzroke ali neresnične stvarí! Tega ne potrebujem, ker se že bojim, da bi morda pozabil v misel vzeti kaj tacega, kar je prevažno. Če tudi pripoznavam iz ene straní, da v minulem času ni bila kriva država, ko so našo državo v hude zadrege spravljali mnogi napadi na obstanek avstrijskega cesarstva, in tudi naša bramba, da bi se nevarnosti oteli; vendar iz druge strani si ne morem kaj, da bi ne povedal, kako mi je žal, ker je naša domača politika zatirala vsako svobodno gibanje po vsi Evropi, zlasti pred letom 1848, za kar je bilo treba mnogo denarja, mnogo pomoči tujim vladam, in obilo žrtev, ki so najboljše kreposti jemale domovini; ne morem si kaj, da bi ne povedal tudi v le-tem deželnem zboru, kako mi je žal, ker je v 30 mirnih letih državni dolg skipel do tisoč milijonov, pa ne da bi se bil zmanjšal, ko so bili časi ugodni; tudi si ne morem kaj, da bi ne povedal, kako mi je žal, ker v zadnjih letih, preden je zopet zasijalo solnce avstrijski svobodi, državno gospodarstvo ni gledalo drugam, kakor na vojaško obleko in centralizem, kar je prizadevalo toliko stroškov, narejalo take državne odhodke, da zdaj, ko bi radi poplačali, moramo lotiti se najblažih narodovih močí, in te močí jemati druzim potrebnostim. (Živa pohvala.)

Nima navade naše ljudstvo, nima navade naš de-

želni zbor, pa tudi jez je nimam, da bi zastonj kričal. Ta dežela je molčala; potrpežljivo in brez kacega mrmranja se je uklanjala povikšanim davkom, dokler je mogla; toda nazadnje se pa je povsod očitno pokazalo, da tolicih bremen več nositi ni mogoče. Slišali smo unidan, ko je bil razgovor o tem, „za koliko ima dežela terjati državno denarnico?“ — kako radi so državi pomagali nekdanji stanovi; kako so vedno imetek naše domovine pokladali na oltar veče domovine, ako je zahteval državni vladar. Ali slišali smo pa tudi, — da bi tako ne! — da niso dobili, česar se jim je bilo nadjati. (Dobro!) Čist, brez črnega madeža je naše zgodovine list, kar se tiče davkov; nikdar se nismo branili, nikdar ustavljali; ni bilo ne hrupa, ne upora, in to mi danes daje srce, da sem povzdignil glas, (živa pohvala), ker nas pesté okolnosti, kterih ni več prebiti mogoče, in da vsaka beseda, ki se je danes izrekla, ali se izreče kdaj prihodnjič, ni druzega kakor najresničnejša skrb v posamesnem za domovino, ktera mala domovina je važen ud vsega telesa. (Dobro! dobro! dobro!)

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Celja. ⸸ — Rogati pust, čeravno kratek pa tolst, se je letas zopet prav dobro nosil in svojo nalogo prav lepo dovršil. Z žvenklječimi kraguljčki, ki si jih je menda kolj od vseh letošnjo zimo minujočih sanjkavcev po celem Slovenskem izposodil in svoj kroglovati život ž njimi ovesil, se je klatil okoli po mestih, trgih in vaséh, in tù kaki „ball“, tam kako „ohcet“, tukaj kak „narrenabend“, tamkaj kaki „furež“ aranžiral; povsod pa, kamor je prisopihal, izbudil je glasno, nepozabljivo veselje. Če je tudi tam pa tam kterega pobodel, mu vendar ni toliko délo; hitro je segel v svojo torbico, privlekel vèn zdravila, kteremu se pravi „klin s klinom“ in koj mu je rekonvalescent zopet sledil z drugimi veselimi pustnjaki. — Prišel je tudi k nam v čitavnico našo, je potrkal na duri ter prosil, da sme vstopiti. Dovolili smo mu, pa poprosili smo ga, da najpopred svojo norčavo obleko sleče in jo v „garderobi“ tačas shrani, in se le s svojim prijaznim licem veselivcem pridruži. In res, oveselil, da očaral je vse, kamor je prišel, staro in mlado. — Kako je veselja plamen na Laškem podpihal, že preljubi čitatelji „Novic“ tako veste. Ko smo 2. februarja domá v čitavnici tudi mi Celjani Vodnikov spomin obhajali, je tako dolgo, dokler je prava slovesnost trpela, mirno v kotu za pečjo tičal, po dokončani svečanosti pa je začel zopet rogoviliti in deležnike „besede“ po poslopji goniti, da jim je vroči pot s čêla kapal. Kar smo Vodniku v spomin napravili, je to-le: g. tajnik stopi pred društvo ter govorí prav navdušeno o Vodnikovih zaslugah za naš materni jezik in za slovstvo naše, nazadnje pa deklamira njegovo „Ilirija oživljena“, ktero so tudi potem pevci prav dobro zapeli. Vse je bilo radostno in srčno sprejeto. Vodniku pa, kterega slika je bila lepo z lavorom ovenčana in z lučicami obdana, je po sobah glasno „slava“ donela.

8. svečana smo imeli besedo v Žavcu. Mnogo o njej pisati, mi čas in prostor v „Novicah“ ne dopuščata. Kdor je bil na Laškem, ali je popis laške besede bral, in je tudi žavske se udeležil, vé, ali pa naj zvé, da so Žavčanje vredni sorodniki Laščanov in ž njimi enake vrste, enake veljave, enake krvi. Kar je bilo posebnega, je v kratkem to-le: V krasno okinčanih sobah žavskega župana častitega gosp. Janič-a je pozdravil mnogobrojno družbo čitavničnih udov in drugih gostov od vseh straní in prav lepi venec večidel žavskih gospá in gospodičin v prelepem in navdušenem govoru vrli Slovenec in odbornik naš častiti gospod Ivan Žuža, Žavčan, kteri pozdrav je odzdravil tajnik naš v kratkih in krepkih besedah. Po navadnem petji, med in po plesu so pa, da od druzega ne govorim, žavski pevci pod vodjem domačim učiteljem gosp. Fr. Kovačem veselivce s svojim krasnim petjem tako razveseljevali, da jim je bila od vseh straní zaslužena vroča hvala. Še le proti jutru je že vès trudni pust sam plesavce, pevce in pivce razgnal. Slava Žavčanom! srčna hvala Vam, v vrtu savinske doline bivajočim Slovencom!

Pisal bi rad o obletnici naše čitavnice, ki smo jo obhajali pustni pondeljek 16. sveč., pa naj iz nje raje le, kar je najvažnišega in imenitnega, povem; „Novice“ in njih čitatelji mi gotovo ne bodo zamerili. Lepega spôla bilo jih je toliko, da še pri nobeni naših besed ne toliko. Govoril je prečastiti gosp. Davorin Terstenjak. Vreden bi bil govor vès in cel natisnjen biti; al ker še slovenskih hitropiscov v Celji nimamo, naj le jedro govora priobčim. Pozdravivši goste je govoril o osodi jezikov in je djal, da noben narod izprva ni svojega jezika prav cenil, in pravice, ki mu gré, skazoval. Tako so Rimljani rajše grški jezik, Nemci dolgo časa francozki govorili, in še le čez leta in leta so svoj lastni materni jezik izza peči poklicali in ga za mizo posadili, in taka je bila tudi z našim domačim slovenskim jezikom. Pa zdaj mu po milosti in pravičnosti Njih Veličanstva, našega svitlega cesarja milejše solnce sije, in so se mu drugim jezikom enake pravice podelile, po kterih besedah se govornik proti sliki Njih Veličanstva obrne in trikrat „hvala, slava, živili“ zakliče. Nato so pevci „cesarsko pesem“ zapeli, ki je bila stojé s trikratnim gromečim „živio“ sprejeta. — Tudi iz Maribora in Varaždina smo dobili brzopisne pozdrave od ondašnjih bratov Slovanov. Potem je vzel zopet veseljebudni pust gêslo v roke in je vladal celi večer do juternje zore tako dobro, da mu vsi še sedaj, ko že več dni v pepelnjaku svoje enoletno spanje spi, prav srčno hvalo vemo.

Iz Celja. *(Oznanilo.)* 4. nedeljo v postu, to je, 15. marca t. l., bo v čitavnici naši zopet „beseda“, h kteri se čč. gg. družbeniki s tem srčno vabijo.

Iz Kamnika 28. svečana. ⸸ — Naj se enkrat tudi kamnišk dopisnik oglasi pa enmalo pobrba v mestne naše zadeve poprejšnih časov, ki pa nas bolé še dandanašnji. Velika napaka prejšne mestne županije je bila, da se vsak tujec, kdor je le hotel, vgnjezdil je v naše mesto — brez dovoljenja. S tem pa smo dobili beračev na glavo, da je groza; če nas ne bojo njih otroci s beračunstvom snedli, nas bojo potem, ko odrastejo, iz mesta pregnali, če nam jih cesar poprej v smodnišnico (delavnico strelnega praha) ne vzame. Ko bi se sam ubogi starčki klatili s beraško mavho po mestu, bi še potrpeli; al tako je vsake druge sodrge dovelj in sto nerodnosti, ktere izvirajo od take drhali. Pač treba bi bilo ostre postave, da vsaka soseska naj svoje uboge redí, in kmali bo silnega beračunstva konec. Dokler pa te postave ni, naj bi naš mestni g. župan, kteremu je blagor našega mesta pri srcu, po izgledu ljubljanskega mesta postavil beraškega straha, da bi bil potepuhom prav pridno za petami. Tudi bi se dali tuji gostači po imenu in stanu lahko zvediti, ako bi se natisniti dale pripravne pôle, na ktere bi se zapisalo vse, kar nadpis te pôle terja; vsak hišen gospodar naj bi vsako leto dobil tako pôlo z zaukazom, da zapiše vsacega, kogar ima v svoji hiši; kdor nima pravice stanovanja pri nas, bi se potem lahko odpravil iz našega mesta. — Toliko za danes; drugikrat znabiti da omenim naših dolgov, — naših mestnih računov, ki se vendar morebiti še rešijo pred sodnim dnevom, — naših kupčijskih barantij, ki so nam ostale tudi kot zapuščina

nekdanje mestne gosposke; danes le še to, da tudi mi utegnemo čitavnico dobiti, ker dva moža, do kterih imamo popolno zaupanje, sta začela v svojo skrb jemati to domačo napravo, ktero povsod nekako veselejše življenje rodí kakor „zastaréle kazine“.

Iz Ljubljane. Da tudi mi kakor v Gradcu, Mariboru itd. spodobno obhajamo tisočletnico, kar sta apostelja sv. Ciril in Metod Slovencom prižgala luč sv. krščanske vere in jim Božjo besedo oznanovala v domači besedi, bode po preprijaznem dovoljenju svetlega našega gospoda knezoškofa slovesna péta maša v tukajšni véliki cerkvi v pondeljek, to je, 9. dne t. m. Vabijo se k temu cerkvenemu opravilu vsi, ki zveličavni ta spomin obhajati želijo. — Na čast temu zgodovinskemu dnevu, da sta oznanovavca sv. vere postavila tudi temelj slovanskemu slovstvu, bo čitavnica naša tudi pohlevni svoj delež donesla z „besedo“ prihodnjo nedeljo zvečer, ki jepredvečer cerkvenega godú.

— V četrtek se je na podlagi 20. oktobra 1860 dana ustava od 26. svečana praznovala s slovesno mašo, ki so jo služili svetli gospod knezoškof; popoldne je bil obed v gostivnici kolodvorni, pri kterem se je snidla večina poslancov, ki so izrazovali svoje občutke z mnogimi napitnicami, med kterimi je na Njih Veličanstvo cesarja, presvitlo cesarico in vso rodovino cesarsko prva bila, za ktero so sledile napitnice na ustavo, gosp. državnega ministra, deželni zbor, c. kr. deželno vlado in gosp. načelnika njenega, ki pa zavoljo bolezni ni mogel pričujoč biti, na gosp. deželnega glavarja, na našo deželo in narod njeni, mesto ljubljansko in namestništvo njegovo (ki jo je slovenski napil gosp. dr. Toman), na volivce deželnih poslancov (ki jo je napil gosp. Dežman tudi slovenski), in na vse prijatle Krajne.

— Gosp. dr. Toman je prejel iz Križevca na Hrvaškem diplom, po kterem mu križevačka županija naznanja, da ga je za zasluge njegove za vseslovanstvo in osobito za jugoslovanstvo izvolila za svojega častnega člana.

— Nepozabljivi nam gospod dr. Schrott, ki je, kakor so „Novice“ naznanile, že davnej izvoljen c. kr. medicinalni svetovavec primorski, je v pondeljek zapustil Ljubljano in se podal v Trst na mesto svoje nove službe. Začasni naslednik njegov v Ljubljani je gosp. dr. žl. Andriolli, bivši c. kr. okrožni medicinalni svetovavec v Gorici.

— Danes (v torek) je umrl gosp. kanonik Janez Schlacker, bivši vodja normalnih šol ljubljanskih in načelnik kranjske hranilnice.

— Oni neznani gospod, ki je pod prislovico „Naprej zastava Slave“ napev zložil na razpisano pesem „Kdo je mar“ in so ga pražki gospodje sodniki za tretjega prvaka spoznali, nam je dovolil, da smemo razpečatiti listek. Storivši to najdemo ime — dr. Gustav Ipavic, ki je brat gospod dr. Benjamina Ipavca. Svesti smo si, da bo ta novica razveselila vse, ki tudi dr. Gustav Ipavcove pesmi že davnej visoko cenijo, ker to priznanje veljavnih mojstrov pražkih potrjuje, da res zasluži dobro ime, ki ga med Slovenci že davnej vživa kot skladnik domačih pesem.

— *(Odgovor na vprašanje poslednjih „Novic“).* Res je, da v „Laib. Zeitg.“ je večidel le sama „magazinska žitna cena“; al zakaj se tudi tržna cena ne razglaša, je med drugimi vzroki posebno ta, da se na trg ne pripeljuje dosti domačega žita; le redko kak voz žita pride na sejmišče, tujega žita pa zvun v magazinih tukaj še viditi ni. Da se pa semensko žito, ki se ga tù in tam kak žakelj poprodá, ne sme v navadno ceno staviti, je razumno samo po sebi, ker je to žito mnogo dražje mimo navadnega žita, in bi lahko velik razloček med navadno, magazinsko in tržno ceno nastal. To pa že zatega voljo ne sme biti, ker ljubljanska žitna cena vojaškim gospóskam v prerajtbo raznih vojaških plačil služi in je toraj mestna gospóska v tem obziru le za poprečno navadno ceno odgovorna; to je tudi poglavitni namen, da se cena razglaša v „Laib. Ztg.“ Tudi naj bo omenjeno, da se gola tržna žitna cena vsaki tržni dan c. kr. dnarstvenemu ministerstvu naznanja, in se tedaj, kadar se na sejmišču nič ne prodá, ali celó tjè nič žita ne pripelje, ministerstvu naznaniti mora, zakaj se nič ni pripeljalo ali nič prodalo. Sicer pa je res želeti, da bi se pot našla, po kteri bi se o naši domači trgovini kaj več izvedilo, kakor je po uradnih potih doslej našim trgovcom in poljodelcom zvediti moč bilo. Naj gospod vprašatelj, ki je s svojim vprašanjem gotovo dobro misel sprožil, posvetuje kako in kaj; menda mu podpore od ktere si bodi strani ne bo manjkalo.

J. G-k.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Naša laška armada se bode zmanjšala za 18.000 mož, in sicer tako, da vsaka kompanija bode štela le 80 prostakov (gmajnarjev), tretji batalijoni pa se vrnejo domú in vsaka njih kompanija bo zmanjšana na 20 prostakov. — Bralo se je po časnikih, da tudi laška vlada misli zmanjšati svojo armado. — „Medic. Wochensch.“ za gotovo trdi, da je profesor dr. Miklošić izvoljen predsednik šolskega svetovavstva; sedanji podminister bar. Helfert ima priti v državno svetovavstvo, oddelek ministerstva „za bogočastje in nauk“ pa se ima na novo osnovati. — Kakor se bere po časnikih, delajo deželni zbori pridno, vendar jih je še malo začelo v očitnih sejah obravnovati vladne predloge, kakor na pr. občinsko postavo itd., ker vse te stvari se marljivo pretresajo v odsekih, preden pridejo v občni zbor. Da bi do konca tega mesca, ko imajo nek že nehati deželni zbori, zmagali velike svoje nalogè, ni skor misliti. — Deželni zbor v Lvovu je spet odložen do 15. sušca; zakaj, se nič prav ne vé. — Punt na Poljskem se po najnovejših novicah še čedalje bolj razširja, tako, da celi svet gleda zdaj na Poljsko in so vse druge dogodbe se nekako poskrile pred tem, kar se ondi godí. Vlada francozka in angležka se s pismom in besedo delate silno prijazne Poljakom; dosihmal ste menda le to opravile, da ste prusko vlado, ki je hotla ruski djansko na pomoč hiteti, nekoliko vstrašile; avstrijanska vlada se zvesto drží svojega načela, da ne omahuje na nobeno stran in da je kakor Poljakom tako tudi Rusom naznanila, da ne dopušča, da bi vojaki te ali une armade prestopili mejo avstrijansko. Vojskovodja Mieroslavski je iz Pariza prisedši v obleki vinskega trgovca zmuznil se čez prusko mejo na Poljsko, kjer je 18. sveč. prevzel više poveljstvo poljskih ustajnikov. Ogerskega generala Klapka pa nek ne bo na Poljsko, kakor se je mislilo, ker nima upanja, da bi zmagal upor. Iz Petrograda je 25. sveč. prišel ukaz ruskega cara, da se, naj veljá kar hoče, v 10 dneh zatare ustaja. — Iz Carigrada so se poslednje dni slišale Črnogorcom ugodne novice; poslanci kneza črnogorskega, ki so se unidan podali v Carigrad, so dosegli svoj namen pri turški vladi, da se ne bojo turške strelnice delale v Črnigori in da tisti dolgoletni razpor zavoljo meje črnogorske proti Turčii se bo skusil poravnati s tem, da se podá komisija na mesto, ogleda svet, ki ga zahtevajo Črnogorci, in potem skusi poravnati ta večletna pravda.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**